

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Croacus Elisii Calentii Amphraten. De bello Ranarum. In
quo Adolescens iocatus est**

Calenzio, Eliseo

Argentorate, 1511

VD16 C 220

Liber primus

[urn:nbn:de:bsz:31-290342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-290342)

LIBER PRIMVS.

ELISII CALENTII AMPHRATEN.
DE BELLO RANARVM, CRO
ACYS LIBELLVS INCIPIT.

DICITE Dii nemoꝝ, quę prima iniuria ranas
d Quisue furor tumidos in tristia funera mures
Impulit, hincacies Rodilardi, hicarma Croaci

Non audita prius geminoꝝ prælia Regum

Da mihi te facilem, primoꝝ ignosce labori

Terpsicore, mecumꝝ duces, & tristia bella

Prosequere, exiguo ni te pudet æquore remos

Flectere, quo magnus iam dudū flexit Homerus,

Ille deos quondam solitus pupesꝝ Pelasgas,

Troianasꝝ acies canere, & mauortia tæla,

Interdum vacuus diuino carmine lusit,

Summisitꝝ liram, & ranarum prælia dixit.

Non humile est igitur quicquid cantarat Homerus,

Nec te pœniteat mecum mea musa iocari.

Olīm equidem si fata sinant, si aspīret Apollo

Non paulum grauiora canam, tecumꝝ labores

Ausonios, fortesꝝ duces, vrbesꝝ superbas

Expediam, domitasꝝ nouo sub Cæsare gentes,

Interea patiare iocos, populumꝝ natantem,

Montanasꝝ acies in prælia læta vocari.

A ñ

CROACVS.

Incipio, tu me sequere, & vestigia firma.
 Stagnum erat in medio nemorū, iuxtacq; virētes
 Riuiulus exigua salices nutriuerat vnda.
 Hic ranis statio lætissima, siue calenti
 Sole sub arboribus, vnda seu frigore ripa
 Congruere ad radios malint, seu nare per vndas.
 Illic innumeræ gentes, & docta iuuentus
 Nare lacu, celeriq; vadis contendere cursu,
 Et noctem querulo labentem fallere cantu.
 At mandata dabat populis, & iura Croacus
 Maxima ranarum, cui primo in flore iuuentæ
 Plurima congruerat cum regno gloria formæ.
 Gaudebatq; lacu, & ranarum sceptrata tenebat.
 Et iam tempus erat, quo Cinthius auget relicta
 Instaurare faces, propiusq; accedere terris
 Cœperit oblitus percurrere segnus orbem.
 Cum (puer infœlix) cursu fatigatus & æstu
 Musoleardus hians, & faucibus arida siccis
 Ora ferens, vitreas ibat poturus ad vndas.
 Vix sitiens prima vestigia fixit arena,
 Porrexitq; ad aquas rictus, hausitq; liquorem,
 Cum subito emicuit, summoq; in gurgite sedit
 Rana loquax, raucaq; illic sic voce locuta est.
 Quo ruis imprudens; quæue hæc audacia sedo

LIBER TERTIVS

Ranarumq; duces Foracus, viridifq; Corodus,
 Et Tuscus Fiaronicus, & Vulturnius Arches.
 At nemorum rex ille furens in bella Croacum
 Prouocat, illum illū quæritq; optatq; superbus,
 Quem postq; aspexit, mediumq; agnouit in armis
 Perfide clamauit, tu pignora nostra fatigas?
 Tu miserū liquidis Oleardum pdis in vndis?
 Nec superos, nec bella timēs: Rodilardiacq; arma?
 Verum hodie nostros moriens solabere luctus,
 Et meritam sceleris pœnam dabis improbe, dixit.
 Insiluitq; ferox elato pectore in hostem,
 Ille autem obducta venientem reppulit hasta,
 Turbauitq; viam, & sese medio obtulit agro
 Atq; ait hæc, etiam tu nostri gurgitis audax
 Venisti ad latices bellum moturus? at ille
 Nilus erat, quem tu faris, te patre creatum
 Eripere imperiū ranarum, & stagna putauit
 Nostra metu parere, iacet modo victus in vndis,
 Et didicit quales veniant in præliarane.
 Tu quoq; nunc stigas natū comitabere ad vndas.
 Dixit, & elato contorsit tæla lacerto
 In murem citus ille leui venientia saltu
 Præterit, & luteæ dorso cecidere lucernæ.

CROACVS.

Quem postq̄ clipeum timidi legere clientes,
 Et texere humeros, atq; inseruere sinistra.
 Talibus alloquitur mures Rodilardus amicos,
 O socij nuncq; tales in prelia ranas
 Audieram, torquet dextra fera tæla Croacus
 Nunc opus auxilio est vestras intēdite vires.
 Hic iactare leues hastas, hic fortia tæla
 Dirigite in tumidos hostes, ensesq; ciete
 Nam si nunc tenui pugnae, populoq; natanti
 Cedimus, & victi mures remeamus ad agros,
 Et siluas & agros habitabunt, & iuga ranæ.
 Dixerat, vna omnes elato pectore mures
 Profiliunt, cædemq; nouant, & vulnera miscent.
 Eminent infœlix bello rex rana Croacus,
 Nunc clipeum tælis obiectat, nunc ferit hasta;
 Vulnera dat, recipitq; vices, Martēq; laceffit.
 Qualis aper media crebro quem vulnere silua
 Obsedere canes, acq; vndiq; morsibus instant,
 Ille modo a dextra curuo se dente tuetur,
 Nunc agit in leuam stridentia faucibus arma,
 Nulla timens iacula, aut morsus, nec vulnere curas.
 Tum demum finem belli, sortemq; futuram
 Agnouit, cursumq; tremens ad littora verit

LIBER TERTIVS

Inuitatq; ad aquas socios, augetq; timorem
 At ranæ dant terga fugæ, Martēq; relinquunt,
 Precipitesq; cadunt altæ per deuia ripæ,
 Protinus Hic cædes, & tristia funera belli,
 Mugitusq; fremens oritur, gemit Ebarus vdo
 Pectore vulneribus geminis effossus. & acer
 Carnellus lyricas nuncq; rediturus ad vndas,
 Cumq; Fela Romanus Adas, fortisq; Alamardus
 Spirauere animam, nec se potuere tueri,
 Nec te tam celeri iuuit leuitate Colosse
 Delituisse lacu, sensistitæla sub vndis,
 Mixtaq; purpureo manauit limpha cruore
 Ipse autē optatum sæuit Rodilardus in hostem
 Precipitem, & patrios rumpentē pectore fluctus
 Aggreditur ferro sæuus, mediasq; per vndas
 Persequitur Regē stagni, ranamq; natantem.
 Est animus tentare lacus, imosq; videre
 Fluctus, & læte iam tum succumbere morti.
 It similis fuluo per deuia rura leoni
 Cum stimulante fame ceruā, perq; aspera saxa
 Insequitur, iam iamq; tenēs p̄dam improbus audet
 Precipitem sese demittere rupibus altis,
 Hostilemq; sequi per summa pericula cursum.

C iij

CROACVS.

Quem vèro ut vidit Coccus, pro Iuppiter inquit,
 Non sat èrat terris contendere: flumina tentat
 Mus Rodilardus, aquis etiã se credidit audax.
 Insequiturq; furens per stagna liquentia Regem.
 Flecte oculos pater huc, accq; auxiliare Croaco
 Iuppiter, & nostro tandem succurre labori,
 Si tibi cura lacus, si possunt numina, dixit.
 Tum pater omnipotès casum miseratus aquarq;
 Risit, & ingenti tonitru perterruit orbem.
 Contremuere omnes subita formidine mures,
 Ipse quoq; expauit medijs Rodilardus in vndis,
 Et gressum tulit ad ripas, paulumq; moratus
 Hortatur socios, & prœlia dira retentat.
 Miratur pugnas paruarũ animosq; ferarum
 Auxiliumq; parat miseris cum coniuge ranis
 Iuppiter, & denso pulsarunt grandine terras.
 Hi tecti galea, duroq; vmbone resistunt.
 Quin etiã fodere lares, & clara secundum,
 Flumina disposuere lares, arctaq; superbi
 Obsidione tenent victas in gurgite ranas.
 Ausi etiã tentare nouis tum nauibus vndas,
 In quæ facta cauum siccata cucurbita ventrem
 Præbuit, hanc sectam in partes fœcere carinas,

LIBER PRIMVS;

Contactu violasse lacus mea regna: deosq;
 Nec veritus ne ue arma humeris aptissima nostris;
 Quin age siste gradum fluctus phibemus auitos,
 Et secede lacu nostros sensura lacertos
 Bellua. ni veniam supplex in litore poscas.
 Dixit, & informes erexit ad æthera rictus,
 Lataq; plus solito tumuerunt pectora regi.
 Musoleardus ad hæc, fastus depone superbos
 Hospes ait, liceat gratos haurire liquores,
 Et sedare sitim, tristiq; resistere morbo
 Pace tua bone rex, neq; em̄ turbauimus vndas,
 Nec me degenerem vilicq; ex sanguine natum
 Inuenies, haud ista decent opprobria regem,
 Nã mihi rex pater est opibus Rodilardus & aruis
 Non adeo spernendus auisq; & sanguine diuum.
 Ille Iouis magni genitum se prole fatetur.
 Mater Hamadriadas inter formosa puellas
 Coniugio regis Rodilardi lege potita est.
 Imperium nemoris siluas, saltusq; tenemus;
 Non socios, aut arma fero, qui tristia bella
 Improbus vsq; tuas veniam moturus ad vndas.
 Sed mihi dum cupido venandi summa libido est,
 Dum prædã sequimur, pçq; alta cacumina curro,
 Amisi comites, & iam grauis altus eunti

A iiij

CROACVS

Aestus erat, meq; interea sitis arida fessum
 Occupat, aspicio circum, & nemora omnia lustrō
 Hos tandem ad fontes veni, si nomina quæris,
 Virtutemq; animosq; & fortia pectora dicam.
 Clara mihi nomen Oleardum facta dedere.
 Nemo fuit melior grati explorator oliui,
 Nec quisq; leuior, nec qui magis audeat vrnæ
 Fidere siue oleo caudam mersare liquenti.
 Ausus quin etiam somnos turbare minutos
 Cartillæ, vetulæq; minas contemnere solus.
 Ardentemq; facem, & plenam asportare lucernā,
 Si pugnare iubes talpas, pictasq; lacertas,
 Atq; soporatos glires, querulasq; Cicadas,
 In turpem, timidamq; fugam sine vulnere verti!
 Sæpe etiam tortos orcho demissimus angues.
 Quis videor? dixit, geminoq; in littore saltu
 Emicuit, primasq; ruit malecautus in vndas,
 Vicinoq; cadens crustauit lumina limo.
 Tum pater ille lacus verbis melioribus vsus
 Hæc ait, & tenuit crepitantia pectora risu.
 Si tibi Rex genitor virtusq; ita peruia bello,
 Nec superos mentiris auos Olearde, meorū
 In partem veni regnorum, & fœdera iunge.
 Nos etiam de stirpe deum, de sanguine natæ.

LIBER PRIMVS

Tu succede lacu nostros visure penates,
Cōmunesq; habiture domos, populuscq; regemus
Cōmunes, eadem nobis vel stare voluptas
Ad salices, vel nare lacu, populoscq; tumentes
Frenare, atq; foro tristes audire querelas.
Dixerat, hęc placido est tandem mus ore locutus.
O rex non eadem est stagni, terræq; potestas:
Nos soliti montes habitare, & mitia rura,
Vrbanasue domos liquidis male namus in vndis.
Non herbæ virides nobis, vincosq; tellus,
Denasq; arūdinibus placuere, vluæq; palustres.
Sed deserta domus ruris, mensæq; relicta,
Castanæq; iurant, fumosoq; obuius igni
Caseus, horrendiq; sues pendentia terga,
Clamantesq; nuces, & copia cara fabarum.
Vos habitate lacus, & amatis viuite in vndis.
Nos habeat foelix tellus, insignis oliuo
Ifmarus, & dulci Phaneia rura racemo.
Hic iterum liquidi stagni Rex rana Croacus
Incipit, atq; dolos tumido sub pectore versat.
Sic ais: haud quisq; possedit latius alter
Iugera, nec me aliquis diuorū munere vincet.
Est cōmune solum fateor, sed cætera nobis
Debentur solis elementa potentia ranis.

CROACVS

Nam modo tellurem pedibus nunc aera plantis
 Pulsamus, celeres, liquidis modo namus in vndis.
 Et potero sistagna velim dimittere vestros
 Aequare hospicio reges, & rodere glandes.
 Verum quæ melior cultus mihi visus aquarum,
 Aeternique lares, mollique cubilia musco.
 Et dulces epulae Driadum, mensaque dearum.
 Sed quid ago hæc: aut quid tibi nunc incognita narræ
 Si fas est spectare: licet ditissima regna
 Visere, ne ue time vitreas transire per vndas.
 Ipse ego te ad fluctus, atque alta cubilia ducam.
 Ipsa subibo humeris, tu nostris crinibus hære.
 Dixit, & accubuit iuxta, tum credulus ille
 Ignarusque doli, captusque cupidine rerum,
 Desilit in ranam, dorsoque insedit amico.
 Gaudet equo, gaudetque lacu stultissima proles
 Regis agri & nemorum, mediisque exultat in vndis
 Mus solitus muros, & robora dura videre.
 Sed breue lætitiæ spacium, tristemque dedere
 Fata viam ad terras, gemitum, finemque laborum.
 Nam cum vix medias tetigissent gurgitis vndas
 Deseruit comitem fugiens, imosque petiuit
 Rana lacus, subterque latens subsedit harena,
 Ille autem ignarus nandi fluctusque liquentis

LIBER PRIMVS:

Ter caput obiectans nullo adiutore per vndas
 Merfit aquis, totiens superas erexit ad auras
 Infoelix, & cum potuit vix talia fatur,
 Sic me crudeli ranarum pessima læto
 Demittis, nec te longæui scepra parentis:
 Nec q̄ sim claro diuorum sanguine natus:
 Nec te dira mouet q̄ amico fœdere prodis:
 At stabile in liquidis quicq̄ sperauimus vndis:
 Iure quidem & merito, rupit sub pectore vocem
 Plurimus in miseri veniens præcordia fluctus.
 Hinc illinc oculis latices metitur, & æquo
 Tellurem spacio distare per omnia vidit.
 Quid faciat cui se malit committere ripæ
 Incertum est, latos vtroq̄ a littore fluctus,
 Prospicit infœlix, neq̄ enim sperare salutem
 Audebat, nec se tali committere pugna.
 Tum demum ambiguae decretum est credere sorti
 Remigium, & placuit tandem qua venerat ire,
 Nat quantum miser ille potest, pedibusq̄ fluens
 Verberat, & cauda fruitur temone per vndas.
 Heu nimis exiguo tenues in corpore vires,
 Nare lacu natura negat, nec contulit vsus,
 Paulatimq̄ cadit virtus, viresq̄ relinquunt.
 Tum vero exitum vitæ, finemq̄ laborum

B

CROACVS

Agnouit, moriensq; vadis hæc ædidit ore.
 Et poteris cælare deos durissima tantum.
 Rana nefas: sic me moribundum deferis vndis:
 Nec sceleris nec te facti pudet: omnia tandem
 Spectarunt superi, nec sic sine vindice abibo,
 At pugnare lacu, & patrijs confidere regnis
 Perfida, non stabili mecum contendere terra
 Cœstibus, aut gladio potuisti, siue palestras
 Qua nemo melius nouit iactare lacertos
 Aut glomerare pedes, firmisq; insistere plantis.
 Vix ea finierat, fessos cum spiritus artus
 Deserit, & medijs iacuit resupinus in vndis.
 Viderat æquæui casum Cicerettus: amici
 Amissus comes in siluis, tardeq; secutus
 Non potuit dominum reuocare in fata ruentem,
 Sed fugiens in te cta celer Rodilardía, fessus
 Narrabat misero crudelia fata parenti,
 Ranarūq; dolos, murem sine honore iacentem,
 Et gemitum liquidis nati morientis in vndis.
 Tum rex exiliens solio, miserabile sedit
 Mœstus humi, manibus genua inter curua reuinctis
 Deijcit & sceptrum, & vulsam de fronte coronam
 Infœlix, diuosq; vocat sine numine diros,
 Inuisosq; dies vitæ, regnumq; nefandum.

LIBER PRIMVS.

At postq̄ longis impleuit questibus auras,
 Et lamenta dedit nato funesta, citari
 Concilium iubet, & primos assistere mures.
 Truncus erat medio nemorum vastissimus altæ
 Castaneæ, quem forte cauum natura creatat,
 Seu longa assurgens latebrosum fœcerat ætas.
 Intus larga domus veterū penetralia Regum,
 Atriaq; & tutæ sedes. hic regia magni
 Muris erat, circumq; duces, & fida locarat
 Agmina, serpentū metuens, & nocte volantis
 Insidias volucris, violentarumq; ferarum,
 Huc postq̄ miserī vulgata est phama Tyranni
 Vndiq; conueniunt mures, flentiq; gementes
 Tristantur regi, & casum depromere poscunt.
 Tum pater infœlix Rodilardus, tristia nati
 Funera, deceptumq; dolo, fraudemq; malignam
 Explicuit, tremuere omnes, luctumq; dedere,
 Et tristem domini casum fleuere minantes.
 Rex iterum fari, & tales exponere voces
 Prosequitur. quis enim tantū crudelia ciues
 Funera natorum vidit; num certe ego vitam
 Inuisus duco superis castæq; Mineruæ?
 Siue mihi tales nascenti fara dedere
 Luctus, & culpas luimus fortasse parentum

B ij

CROACVS

Tris genui infœlix natos, quorum ille Faburnus
 Primus erat, misere patri spes vna senectæ.
 Illum scitis enim longe defleuimus æuo
 Ereptum insidijs rabidi post horrea cati,
 Alter erat puer ille meus male Pardulus vrbis
 Incola, quem laqueo deceptum amisimus eheu:
 Sola superfuerat soboles Oleardus auito
 Successura patri solio, & visura nepotes.
 Hunc monstrum superis inuisum rana peremit,
 Et nunc exanimum summa vehit alueus vnda.
 O proceres si tæla hominum, si fure timemus
 Idæam Antigonem, miluosq; alteq; gementem
 Ascalaphum, catiq; minas, & dira Dragonum
 Vulnera, cum ranis certe victoria nostra est.
 Quare agite obscenos mecū contemnite fluctus.
 Bellum ingens, bellum est ranis sine fine gerendum.
 Nos clipeos atq; arma humeris aptissima habemus
 Tælaq; nec desunt animi, nec fortia bello
 Pectora, nudæ illæ demum nec sistere contra,
 Nec poterunt acies nostras vitare sub vndis.
 Dixerat ille gemens, cuncti assensere frementes,
 Bellum, iramq; odiumq; & mox crudelia iurant
 Vulnera ranarum regi, populoq; natanti.
 Talia dum vacuas iactantur verba per auras

LIBER PRIMVS.

Egreditur regina dolens quam mille gementem
 Circum errant famulæ, & dominā clamore sequuntur
 Amissumq; vocant Olearum, & pectora tundunt,
 Impletur clamore domus, populisq; tumultu
 Atria tota fremunt, belli furor omnibus idem,
 Vlcisciq; nefas ranarum, ac dira minantur
 Supplicia, & ferrum, Vulcaniaq; arma, cruceq;
 Protinus armanur bello, durisq; fabarum
 Exuuijs texere feri deformia crura.
 Et galeam fœcere nuces, & fulgidus ensis
 Est acus, atq; vdx clipeos fœcere lucernæ.
 Tælaq; corripunt hostes sensura tumentes
 Rustica præbebant quos tum Magalia culmos.
 At rex horribilis cati circum ilia pellem
 Annectit, velatq; caput, totusq; superbo
 Contegitur spolio templi custode Mineruæ.
 Catus erat cui dum viguere in corpore vires.
 Cura fuit sacra Triuiaï virginis æde
 Arcere infestos mures ac morte piare
 Iniuriam, & sacros tutari lampadis ignes.
 In templo spoliū fidi post fata ministri
 Scilicet ob meriti precium dea grata locarat;
 Tum demum insidijs, violentiq; arte catelli
 Ereptum ex aditis diuæ censura ferarum

B ij

CROACVS.

Ante fores statuit magni pendere Tyranni,
Hoc toraca agitur tectus mauortius hæros
Egredit, stat mente ferox populocq; timendus
Incedit, latoſq; humeros vmbone fatigat.

LIBER SECVNDVS INCIPIT.

ROTINVS ad regē ſtagni Cicerectus aqſi
p Nuntius it, bellūq; ferens in limine primo
Aſtitit & tales demisit pectore voces.

Siluarum rex, & nemorum Rodilardus & agri
Rex armis, belloq; potens, pro funere nati
Bellum, iramq; fremens indicit, & impia tandem
Supplicia, obſcenis ſclerato in gurgite ranis.

Atq; ego miſſus ad hoc pro tali crimine bellum
Indico, facioq; & pœnam fontibus addo.
Dixit, & innumeros haſtam iactauit in hoſtes.

At ſummo ſtetit illa lacu, nabatq; per vndas,
Omnibus audita eſt murmur ſententia ranis.
Obſtupere metu percuſæ pectora, & imis

Delituere vadis pauidæ, ſenſitq; moueri
Rana lacus, & mox limo caput extulit ardens,
Auratoſq; humeros, & pictus pectora claro
Argento, cauſamq; fuge ſcitatur, at ille
Narrarunt, murem crudelia bella minantem.